

УЖГОРОДСЬКИЙ МІСЬКИЙ ГОЛОВА

РОЗПОРЯДЖЕННЯ

31.08.2023

м. Ужгород

№ 547

Про створення поста візуального спостереження Ужгородської міської територіальної громади

Відповідно до статей 4, 15 і 28 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указів Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», № 68/2022 «Про утворення військових адміністрацій», на виконання листа повітряного командування «Захід» від 27 червня 2023 року № 350/173/165/272дск та наказу Закарпатської обласної військової адміністрації від 18.08.2023 № 10, з метою нарощування системи виявлення та організації роботи щодо боротьби з повітряними цілями БПЛА типу «Shahid – 131, 136» та крилатими ракетами, а також з метою активної протидії спробам противника знищити об'єкти інфраструктури:

1. Створити пост візуального спостереження Ужгородської міської територіальної громади (далі - ПВС), що буде розташований за адресою: м. Ужгород, пл. Поштова, 3.

2. До виконання завдань на посту візуального спостереження залучити чергових служби оперативного реагування управління муніципальної варти Ужгородської міської ради, а у разі погіршення та ускладнення оперативної обстановки - інших працівників Ужгородської міської ради.

3. Затвердити Інструкцію поста візуального спостереження з додатками, що додаються.

4. Управлінню муніципальної варти Ужгородської міської ради забезпечити ПВС необхідним майном згідно з інструкцією.

5. Визнати таким, що втратило чинність, розпорядження міського голови 01.07.2022 № 347.

6. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на заступника міського голови І. Завидняка.

Міський голова

Богдан АНДРІЙВ

ІНСТРУКЦІЯ
поста візуального спостереження

I. Загальні положення

1. Пости візуального спостереження (далі – ПВС) за повітряною обстановкою розгортаються на територіях громад у місцях, які за можливістю забезпечують достатній огляд повітряного простору і наземної обстановки довкола об'єкта.

2. Спостереження за повітряною обстановкою ведеться черговим спостерігачем цілодобово та позмінно.

Черговий спостерігач здійснює безперервний огляд повітряного простору:
в усіх напрямках;
у призначеному секторі.

Особи, призначені для чергування на ПВС, повинні знати способи візуального та слухового виявлення, розпізнавання літаків та інших літальних апаратів, способи визначення напрямку (курсу) і висоти їх польоту, а також порядок складання та передавання донесень про виявлені цілі.

3. Відповідальним за обладнання й організацію чергування на пості візуального спостереження є голова територіальної громади, від якої розгорнутий ПВС.

4. Черговий спостерігач ПВС підпорядковується командирі (начальнику) підрозділу (об'єкта), від якого він призначений, оперативному черговому (черговому) штабу зони ТрО.

II. Обладнання поста візуального спостереження

1. Розташування ПВС повинне забезпечувати огляд повітряного простору в усіх напрямках (відповідальному секторі) і, за можливістю, бути віддаленим від джерел сторонніх шумів, а також повинне забезпечувати можливість спостереження за підступами до об'єкта.

2. У разі наявності кутів закриття (ділянок, що не проглядаються), ПВС розміщується на будівлях або обладнується на спеціальних вишках. Висота будівлі (вишки) повинна бути такою, щоб забезпечити огляд повітряного простору.

3. Пост візуального спостереження обладнується:
інструкцією з організації та несення чергування на посту візуального спостереження об'єкта (додаток 1);

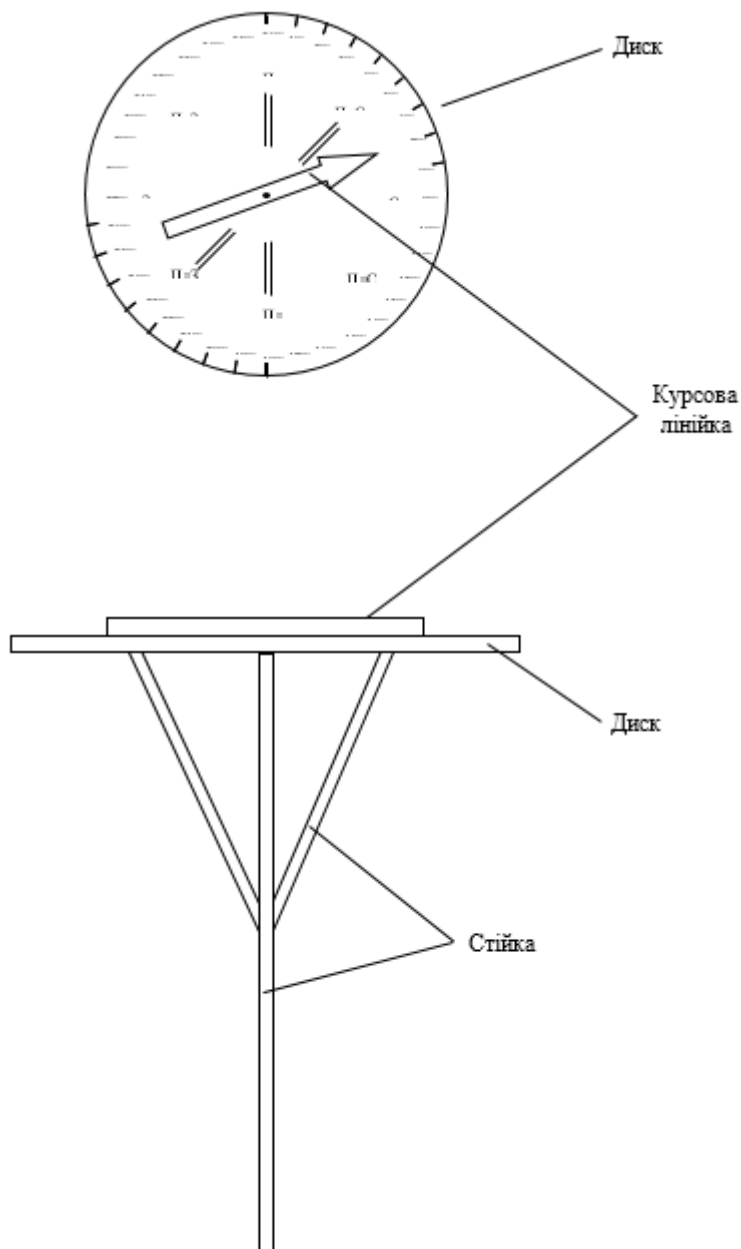
журналом запису донесень чергового спостерігача ПВС (додаток 2);

журналом прийому та здачі чергування спостерігачем ПВС (додаток 3);

компасом (засобом для визначення сторін світу) (додаток 4);

курсним планшетом (за необхідності) (мал.1);

схемою орієнтирів (мал.2);
засобами зв'язку;
приладами спостереження (лазерними, тепловізійними, оптичними тощо);
годинником-секундоміром (електронним годинником);
альбомом із силуетами і основними тактико-технічними характеристиками літальних апаратів (додаток 5);
таблицею видимості літака та їх деталей при різному віддаленні від спостерігача (додаток 6);
розпізнавальними знаками (додаток 7);
іншим необхідним майном та приладдям.

Мал. 1. Курсовий планшет (варіант)

Курсовий планшет призначений для визначення **курсу повітряних цілей**. Він складається із горизонтального жорсткого пластикового (дерев'яного або

металевого) диску (азимутального кола) діаметром до 60 см і курсовою лінійкою, яка встановлена в центрі диска на осі і крутиться. По зовнішньому краю диска наносяться азимутальні поділки через 5°. Оцифрування (підписи в градусах) поділок проводиться через кожні 10°. Курсовий планшет орієнтується за сторонами світу за допомогою компасу або іншого засобу (наприклад андроїд-телефону зі спеціальним програмним забезпеченням для визначення сторін світу). Курсовий планшет міцно закріплюється на стійці висотою 1 м або на тринозі. Конструкція стійки може бути довільною та забезпечувати зручність користування при веденні спостереження, а також розбиратись при необхідності транспортування обладнання (зміні місця спостереження). Під час роботи в нічних умовах курсовий планшет повинен короткочасно підсвічуватися для зчитування показань.

Замість курсового планшета можуть використовуватися оптичні прилади, які забезпечують вимір кута відносно напрямку на північ, компас, орієнтувальні позначки в межах поста, які нанесені на поверхні поста (асфальті, землі тощо). Засоби зв'язку спостерігача ПВС повинні забезпечувати постійний стійкий зв'язок із черговим (оперативним черговим) об'єкта, КП (ПУ, центру).

Прилади спостереження призначені для спостереження і розпізнавання повітряних суден та їх дій, за необхідності (при відповідних вміннях) визначення дальності до них, а також для спостереження за наземною обстановкою.

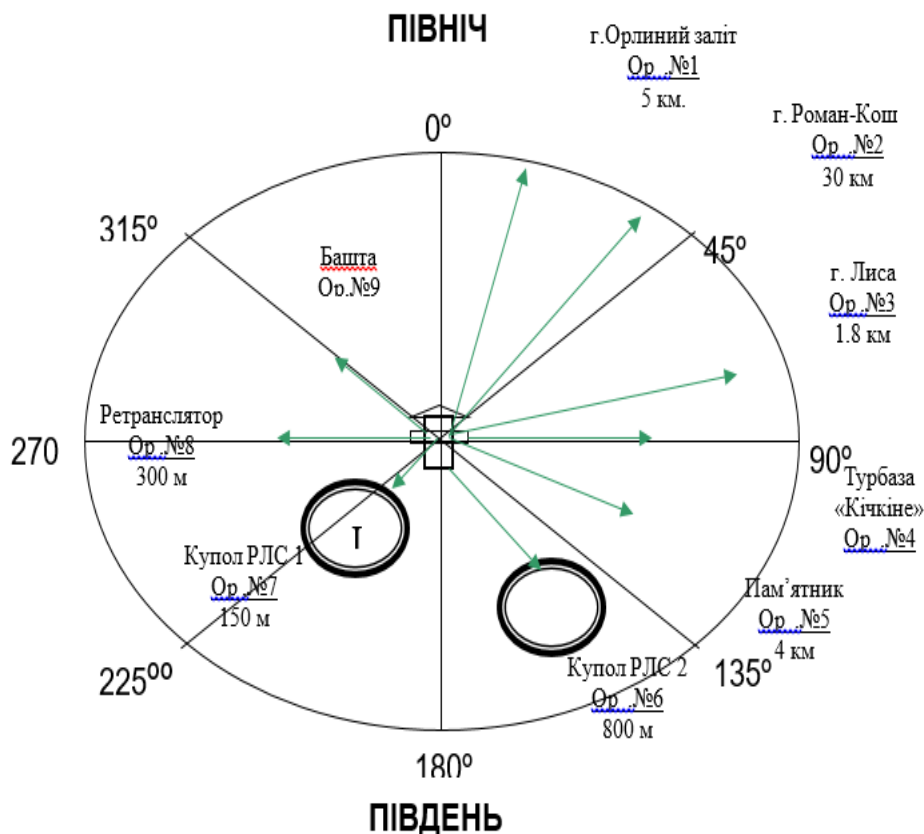
Годинник-секундомір (електронний годинник) використовується для визначення часу початку спостереження повітряної цілі (цілей) і тривалості їх дій. Звірку часу проводити у встановлений час не менш, ніж двічі на добу, зі старшим ПУ. Припустиме розходження часу – до 10 секунд.

Схема орієнтирів служить для визначення дальності і висоти повітряного судна, яке здійснює політ на малій (гранично малій) висоті та відстані до наземних цілей. Схему орієнтирів доречно зорієнтувати та закріпити на курсовому планшеті. При переміщенні поста в інше місце нова схема орієнтирів може наноситись вручну.

Альбоми силуетів, основних тактико-технічних характеристик літальних апаратів призначені для визначення **типу** повітряних цілей.

Інструкція черговому спостерігачу визначає порядок організації підготовки та несення чергування на постах візуального спостереження, порядок дій спостерігача і форми доповідей про виявлення літальних апаратів, їх дій, наземного противника, повітряних десантів, стартів (підривів) ракет, прольоту (падіння) снарядів, мін тощо (додаток 1).

Журнал запису донесень чергового спостерігача ПВС (додаток 2) призначений для фіксації спостережень, зроблених черговим спостерігачем.

Мал. 2. Схема орієнтирів (варіант)

III. Виявлення і розпізнавання літаків та інших літальних апаратів, визначення даних про них

1. Літаки й інші літальні апарати, оснащені моторами (двигунами), виявляються та розпізнаються спостерігачем візуально і за звуком (шумом) двигуна.

Аеростати, повітряні кулі та інші літальні апарати, які не оснащені двигунами, виявляються та розпізнаються візуально.

Вночі, у світлу пору доби, при поганій видимості (туман, мряка), а також у випадку польоту за хмарами, літаки (літальні апарати з двигуном) виявляються за звуком. Вночі літаки можуть виявлятися також за бортовими навігаційними вогнями.

2. Розпізнавання виявлених літаків полягає у встановленні їх приналежності (свій або чужий) і визначенні типу цих літаків. Розпізнавання типу літального апарату відбувається із використанням альбому силуетів, а державна належність (свій, чужий) визначається за розпізнавальними знаками на літальному апараті або за інформацією пункту управління.

3. Дальність виявлення за звуком залежить від типу і кількості літальних апаратів, від висоти їх польоту, характеру місцевості, атмосферних умов і навченості спостерігача.

Найбільш сприятливими умовами для поширення звуку є відсутність вітру і туману. При сильному вітрі звук двигунів літаків спотворюється залежно від його швидкості й напрямку, а також від положення літака щодо ПВС.

Над водною поверхнею звук двигунів літаків поширюється на значно більші відстані, ніж над сушею. Дощ і снігопад не надають помітного впливу на поширення звуку. Гірська й лісиста місцевість породжує відлуння, яке може створювати неправильне уявлення про місце розташування літака.

4. За сприятливих атмосферних умов літаки та інші літальні апарати, які оснащені двигунами, виявляються за звуком на 8 – 12 км.

5. Під час виявлення літаків винищувальної авіації за звуком необхідно враховувати їх велику швидкість. Літак, що виявлений за звуком, слід шукати візуально не в напрямку джерела звуку, а зі значним упередженням убік переміщення звуку.

6. Виявлення і розпізнавання літальних апаратів за звуком, у разі можливості, необхідно поєднувати з виявленням і розпізнаванням візуально (за допомогою бінокля або інших оптичних приладів).

7. Дальність візуального виявлення і розпізнавання літаків та інших літальних апаратів залежить від часу доби, метеорологічних умов, типу оптичних приладів, гостроти зору і навченості спостерігача.

В ясну погоду при гарній видимості поодинокий літак може бути виявлений неозброєним оком на віддаленні за похилою дальністю до 18 км, при особливо гострому зорі – до 20 км. За інверсійним слідом залежно від висоти польоту – до 25 км. У сонячну погоду, особливо при сніжному покриві, очі спостерігача повинні бути захищені сонцезахисними окулярами відповідного класу захисту.

8. Візуальне розпізнавання типу і приналежності літаків та інших літальних апаратів проводиться за їхніми силуетами (обрисами), розпізнавальними знаками, вихлопами розпечених газів (вночі) та іншим ознакам.

9. При розпізнаванні за силуетами основну увагу слід зосередити на:
форму, кількість площин і їх розташування щодо фюзеляжу;
форму фюзеляжу і хвостового оперення;
кількість двигунів і їх розташування.

У літаків з реактивними двигунами спостерігається викид розпечених газів, добре видимий у темний час доби. У денний час на великих висотах від реактивних двигунів спостерігається інверсійний слід. У безпілотних засобів спостерігається викид розпечених газів, що вириваються із сопла у вигляді снопу полум'я довжиною до 20 метрів, видимий у сонячний день неозброєним оком на віддаленні до 10 км.

Для візуального визначення курсу польоту літака (літального апарата) спостерігач стає перед планшетом обличчям до виявленого літака, встановлює **курсору лінійку паралельно лінії польоту літака покажчиком**

(вістря) убік його переміщення і зчитує значення курсу зі шкали планшета напроти вістря (стрілки) курсової лінійки.

Для визначення курсу за звуком спостерігач, прислухаючись до звуку двигунів, стає так, щоб звук був чутний з однаковою силою обома вухами, встановлює курсову лінійку паралельно лінії переміщення звуку і зчитує за шкалою планшета курс біля вістря курсової лінійки.

10. Кількість літаків при візуальному спостереженні визначається звичайним підрахунком. У великих групах ведеться підрахунок ланок або загонів, а загальна кількість літаків у групі визначається множенням числа ланок або загонів на кількість літаків у ланці (загоні).

11. У випадках, коли літаки візуально не спостерігаються, їхня кількість визначається приблизно на слух за наступними ознаками:

звук двигуна одиночного літака чути з однієї точки (звук літака з декількома двигунами має незначні загасання);

звук двигунів невеликої групи літаків – нерівний, чується вихідним з декількох близьких точок простору;

звук двигунів великої групи літаків чується вихідним з різних напрямків повітряного простору, він потужніший. На фоні загального шуму прослуховуються звуки від окремих літаків (груп), які спочатку підсилюються, а потім слабшають.

12. Висота польоту літаків спостерігачем визначається:

візуально – на око (по розрізненню окремих деталей літаків) або по кутомірній сітці приладу спостереження (при необхідному вмінні);

акустично – за потужністю звуку двигунів літаків.

При віддаленні 5 – 8 кілометрів літаки видно у вигляді крапок, окремі деталі їх не розрізняються. У міру зменшення дальності стають помітні більші деталі (площини, фюзеляжі), а потім і менш значні (хвостова частина, двигуни). При віддаленні менше 300 метрів легко розрізняються найдрібніші деталі літаків (кабіни, підвісні баки, турельні кулемети тощо), а також державні розпізнавальні знаки.

При польоті на висотах до 2,5 – 3 кілометрів звук двигунів гучний, характер звуку зберігає всі особливості, властиві цьому типу літаків. При польоті літаків на висотах 4 – 6 кілометрів звук моторів чується слабкіше. При висотах більше 6 кілометрів – звук рівний, слабкий, приглушений.

IV. Дії чергового спостерігача при виявленні повітряних об'єктів

У разі виявлення повітряної цілі спостерігач повинен визначити її характеристики та надати донесення черговому штабу зони ТрО (оперативному черговому, або визначеній посадовій особі) із застосуванням встановлених засобів зв'язку або месенджерів:

1, ЛМ,120, КИЇВ за 14.50, Маркович – де:

1 – кількість повітряних цілей;

ЛМ– літак малий (МиГ-29, СУ-27,СУ-25,СУ-24),

ЛВ–літак великий(Ан-26,Ан-24,Ан-32,Ан-124,Іл-76),
В– вертоліт,
Б – БПЛА (Орлан, Форпост тощо),
К–квадрокоптер,
КР– крилата ракета;
120 – курс польоту повітряної цілі;
КИЇВ – населений пункт, де знаходиться пост візуального спостереження
(за можливості додатково вказувати район).
14.50 – фактичний час **виявлення** цілі;
Маркович – прізвище чергового, що виявив і передав інформацію.
Додатково в довільній формі передаються донесення про вибухи, пуски ракет та інші відомості про повітряну та наземну обстановку.

ІНСТРУКЦІЯ

з організації та несення чергування на посту візуального спостереження об'єкта
за адресою: м. Ужгород, пл.Поштова,3

1. Ця Інструкція визначає організацію і порядок несення чергування на посту візуального спостереження щодо виявлення крилатих ракет та повітряних цілей на малих та гранично малих висотах.

2. Чергування на посту візуального спостереження здійснюється з метою безперервного візуального спостереження за повітряною (наземною) обстановкою, своєчасного доведення (отримання) даних на відповідні пункти управління (далі – ПУ) про виявлені повітряні судна (БПЛА), свої літаки, надводні цілі і зміни в наземній обстановці.

3. Черговий спостерігач поста візуального спостереження відповідає за своєчасне виявлення повітряних об'єктів, змін наземної обстановки і негайне передавання донесень про них **оперативному черговому штабу зони ТрО за тел.61-46-06, 0951236057.**

4. При заступанні на чергування спостерігач зобов'язаний:

уяснити розпорядження, віддані черговим (оперативним черговим) штабу зони ТрО;

перевірити справність приладів спостереження, ліній зв'язку з ПУ та іншого обладнання поста, наявність документації;

доповісти про заступання на чергування черговому (оперативному черговому) штабу зони ТрО.

5. Під час чергування спостерігач зобов'язаний:

вести спостереження за повітряною обстановкою, візуально виявляти повітряні судна, визначати їх кількість, тип, курс, висоту польоту за схемою орієнтирів;

вести спостереження за наземною обстановкою в районі позиції ПВС;

негайно доповідати черговому штабу зони ТрО (оперативному черговому) за встановленою формою про виявлення повітряних суден, наземних (надводних) цілей і зміни наземної обстановки;

вміти користуватися наявними приладами спостереження та знати порядок складання та передавання донесень про повітряну обстановку.

6. Черговий спостерігач здійснює спостереження за повітряною обстановкою шляхом безперервного кругового огляду повітряного простору або в заданому секторі. Огляд у визначеному секторі здійснюється за командою (цілевказівкою) чергового (оперативного чергового) штабу зони ТрО.

7. Про всі візуальні спостереження (або виявлені за шумом двигуна) в районі ПВС черговий спостерігач складає донесення і передає його на ПУ (штаб зони ТрО).

Перше донесення вважається основним, всі інші донесення про один і той же літальний апарат – додатковими.

При неможливості визначити тип літального апарату в донесенні вказуються інші ознаки літального апарату (одномоторний, двомоторний, реактивний, турбогвинтовий, БПЛА літакового типу, квадрокоптер тощо) чи характер спостерігаемого об'єкта (інверсійний слід, крапка, що світиться тощо).

8. У разі виявлення повітряної цілі повинен визначити її характеристики та надати донесення у вигляді:

1, ЛМ, 120, КИЇВ, 07.45

1 – кількість повітряних цілей;

ЛМ – літак малий (МиГ-29, СУ-27, СУ-25, СУ-24);

ЛВ – літак великий (Ан-26, Ан-24, Ан-32, Ан-124, Іл-76);

В – вертоліт;

Б – БПЛА (Орлан, Форпост);

К – квадрокоптер;

КР – крилата ракета;

120 – курс польоту повітряної цілі;

КИЇВ – населений пункт, де знаходиться пост візуального спостереження.

07.45 – час виявлення цілі спостерігачем.

Донесення про додаткові ознаки цілі (розпізнавальні знаки, тип літака або гелікоптера, форма і розміщення крил і хвостового оперення, кількість двигунів, бортові номери) і донесення про дії цілі (посадка, падіння, відкриття вогню, викидання десанту і вантажу, маневр, кружляє, пікірує, різко набирає висоту) передаються спостерігачем у довільній формі.

У довільній формі передаються також донесення про наземну обстановку. Під час подання донесення вказується час **виявлення** повітряного судна (наземної, надводної цілі, змін в обстановці).

9. Висота польоту повітряних суден визначається:

маловисотних – за схемою орієнтирів;

висота повітряної цілі передається в градаціях: до 200 м, до 1000 м, до 4000 м, понад 4000 м.

10. При виявленні повітряної цілі за шумом двигуна кількість і тип літальних апаратів, їх курс і висота можуть не передаватися.

11. Неясність або неповнота даних про виявлення літальних апаратів і змінах наземної обстановки не може служити основою для затримки передачі інформації про них. В усіх випадках спостерігач спочатку видає інформацію в штаб зони ТрО, а потім уточнює дані, які викликають сумнів. Уточнені дані передаються негайно.

Старший поста візуального спостереження

_____ 2023 року

_____

ЖУРНАЛ
запису донесень чергового спостерігача
(зразок)

Розпочато: „___” _____ 202_ р.
Закінчено: „___” _____ 202_ р.
На ___ аркушах

Район позиції	Дата	Час (год, хв.)	Результати спостереження	Спостерігач	Кому доведено
<i>2 км півн. СОСНІВКА (4420)</i>	<i>01.06.2022</i>	<i>09.00</i>	<i>візуально – Порубне – 2 літаки – за кордоном – 2 км – висота до 200 м – курс 270</i>	<i>Яценко</i>	<i>Петьків</i>
<i>КП ртб ДИМЕР</i>	<i>01.06.2022</i>	<i>13.00</i>	<i>візуально – Порубне – 3 вертольоти – над нами – висадка десанту – висота до 1000 м – курс 270</i>	<i>Луценко</i>	<i>Петьків</i>

ЖУРНАЛ
прийому та здачі чергування спостерігачем ПВС
об'єкта (поста) _____

(зразок)

Розпочато: „___” _____ 202_ р.

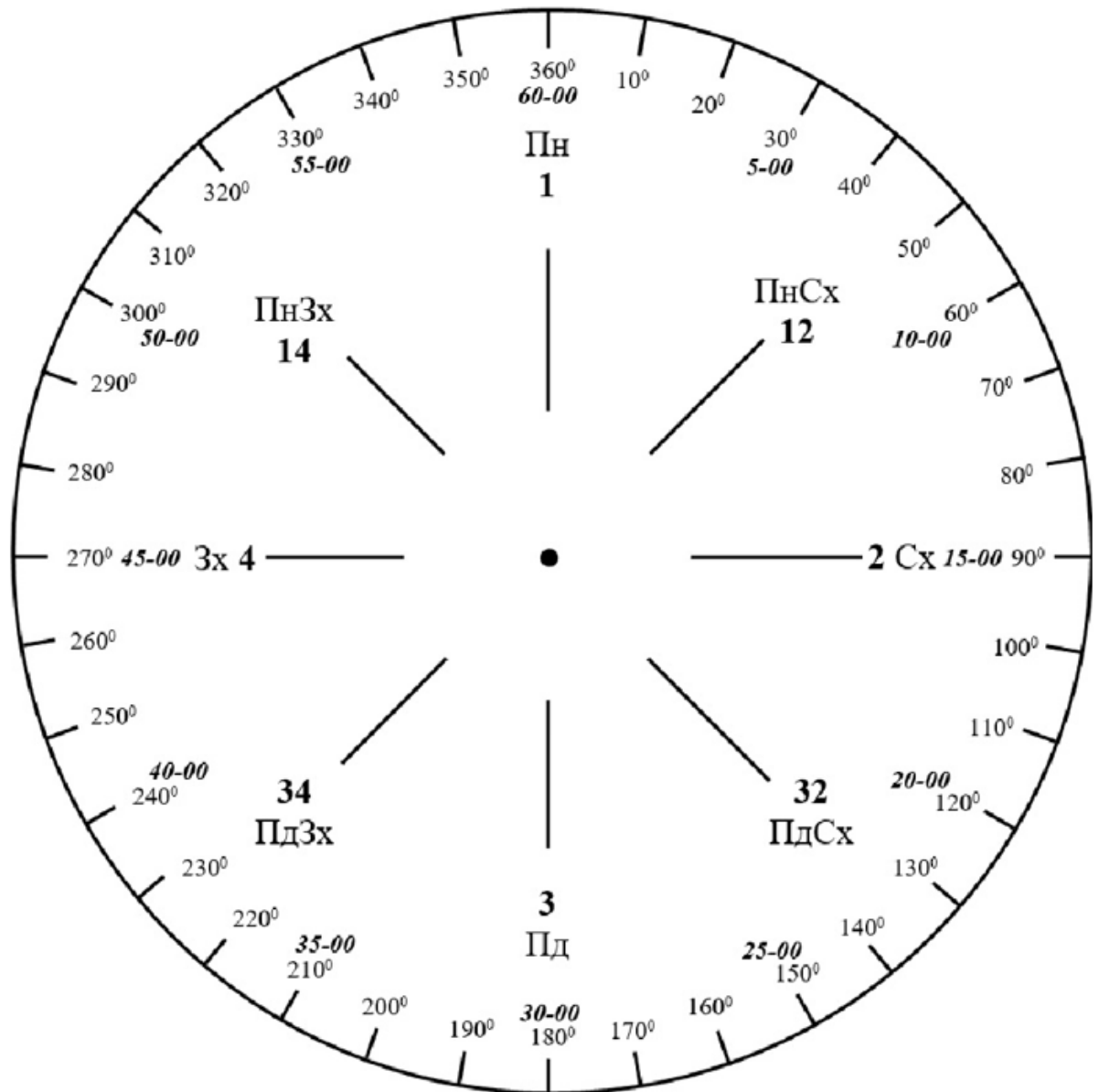
Закінчено: „___” _____ 202_ р.

На ___ аркушах

Дата	Запис про приймання та здавання чергування, наявність майна та документації, виявлені недоліки в несенні служби під час чергування				Рішення начальника
	<i>Оперативному черговому КП</i>				<i>Зміну дозволяю</i>
	<i>Рапорт</i>				<i>Оперативний</i>
	<i>Дійсним доповідаю, що чергування на ПВС, засоби</i>				<i>Черговий</i> _____
	<i>зв'язку, спостереження в справному стані, техніку, майно та документацію згідно опису</i>				
№ з/п	Найменування майна	За списком	В наявності	На видачі	
1	<i>Курсовий планшет</i>	1	1	—	
2	<i>Телефон _____</i>	1	1	—	
3	<i>Бінокль</i>	1	1	—	
4	<i>Годинник-секундомір</i>	1	1	—	
5	<i>Схема орієнтирів</i>	1	1	—	
6	<i>Альбом з силуетами, розпізнавальними знаками та основними ТТХ літальних</i>	1	1	—	

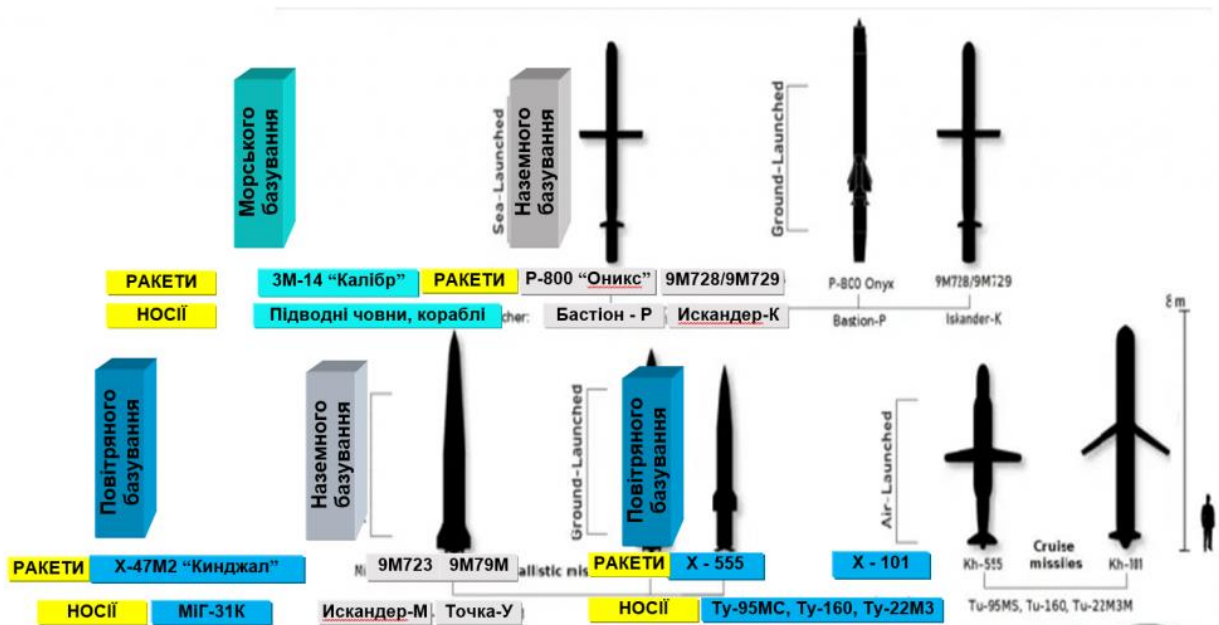
Дата	Запис про приймання та здавання чергування, наявність майна та документації, виявлені недоліки в несенні служби під час чергування				Рішення начальника
	<i>апаратів</i>				
7	.....	1	1	—	
8	<i>Журнал запису результатів повітряного спостереження</i>	1	1	—	
9	<i>Інструкція спостерігачу ПВС</i>	1	1	—	
...	...	...	...	...	
Здав: підпис С.О.Субота					
Прийняв: підпис В.В.Середа					

Додаток 4
до Інструкції

АЛЬБОМ З СИЛУЕТАМИ, РОЗПІЗНАВАЛЬНИМИ ЗНАКАМИ ТА ОСНОВНИМИ ТАКТИКО- ТЕХНІЧНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ УКРАЇНИ ТА СУМІЖНИХ ДЕРЖАВ

КРИЛАТІ РАКЕТИ

БОЙОВІ ЛІТАКИ

Су-27

Міг-29

Су-24мр

Су-25

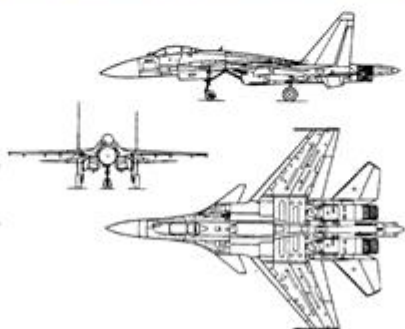
Су-30СМ

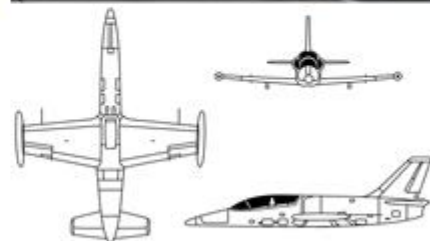
Су-34

Су-35С

Л-39

ТРАНСПОРТНІ ЛІТАКИ

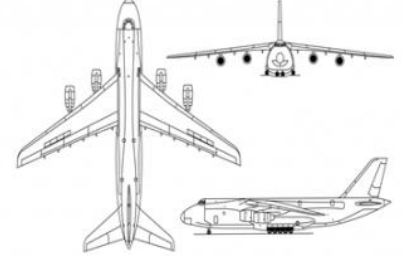
АН-26

Іл-76

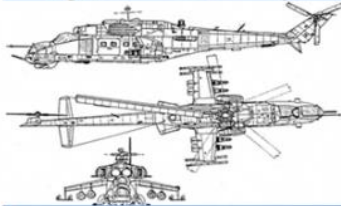

АН-124

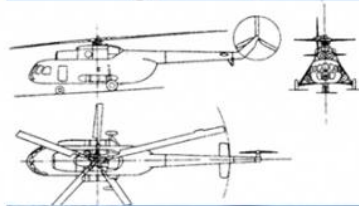

ВЕРТОЛЬОТИ

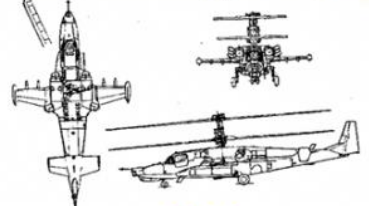
Mi-24

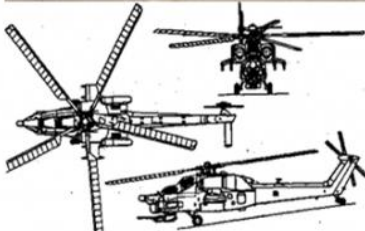
Mi-8

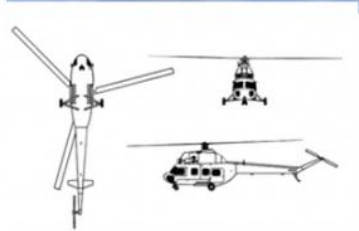
Ка-50

Mi-28H

Mi-2

Mi-24

БЕЗПЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ

БПЛА РФ

Висота до 5000 м
Радіус до 110 км

Може скидати ВОГ-25

Висота до 600 м
Радіус до 15 км

Висота до 4000 м
Радіус до 120 км

Висота до 2000 м
Радіус до 100 км

Висота до 3000 м
Радіус до 50 км

Літак-пастка для ППО
Не збивати!
Сам впаде!

Висота до 4000 м
Радіус до 60 км

Висота до 3000 м
Радіус до 25 км

Висота до 3600 м
Радіус до 50 км

Висота до 2200 м
Радіус до 10 км

Схожі БПЛА ЗСУ

Широкі крила
зміщені до хвоста

Характерний
хвіст

Довгі вузькі
крила

«Подвійний»
хвіст

Схожі БПЛА ЗСУ:

Характерні вигини
в крилах

БПЛА РФ

КУБ-БЛА

Ударний БПЛА
На землі
не чіпати!

Груша

Висота до 1000 м
Радіус до 10 км

Гранат-1

Висота до 1500 м
Радіус до 10 км

Zala 421-08

Висота до 3600 м
Радіус до 15 км

Тачіон

Висота до 4000 м
Радіус до 40 км

Zala 421-04

Висота до 3600 м
Радіус до 50 км

Схожі БПЛА ЗСУ

ТАБЛИЦЯ
видимості літака та їх деталей при різному
віддаленні від спостерігача

Відстань до літака, км	Видимість літаків та їх деталей в повітрі	
	не озброєним оком	за допомогою бінокля
8 – 10	1. Літаки не спостерігаються	1. Силуети в виді розпливчастих точок. 2. Полум'я вихлопних газів
5 – 8	1. Силуети в виді точок. 2. Полум'я вихлопних газів	1. Силуети літаків. 2. Деталі не спостерігаються. 3. Полум'я вихлопних газів
4	1. Силуети літаків. 2. Деталі не спостерігаються. 3. Полум'я вихлопних газів.	1. Контури площин і фюзеляжу. 2. Кількість двигунів та їх розміщення. 3. Полум'я вихлопних газів.
2	1. Контури площин і фюзеляжу. 2. Кількість двигунів та їх розміщення. 3. Полум'я вихлопних газів.	1. Контури хвостового оперення. 2. Форма площин і фюзеляжу 3. Форма і кількість двигунів 4. Полум'я вихлопних газів.
1	1. Контури хвостового оперення. 2. Форм площин і фюзеляжу	1. Державні пізнавальні знаки. 2. Стійки між площинами біпланів
0,5	1. Форма і кількість двигунів 2. Полум'я вихлопних газів.	1. Контури хвостового оперення. 2. Форма площин і фюзеляжу 3. Форма і кількість двигунів 4. Підвісні бомби і баки. 5. Контури і розміщення кабін. 6. Полум'я вихлопних газів.
0,1	1. Державні пізнавальні знаки. 2. Стійки між площинами і розчалування біпланів. 3. Контури і розміщення кабін. 4. Контури хвостового оперення. 5. Форма площин і фюзеляжу 6. Форма і кількість двигунів 8. Полум'я вихлопних газів	1. Державні пізнавальні знаки. 2. Стійки між площинами і розчалування біпланів 3. Контури і розміщення кабін. 4. Контури хвостового оперення. 5. Форма площин і фюзеляжу 6. Форма і кількість двигунів 7. Підвісні бомби і баки. 8. Полум'я вихлопних газів

РОЗПІЗНАВАЛЬНІ ЗНАКИ

Україна			Російська федерація		
Прапор	Знак на киль	Знак на фюзеляж	Прапор	Знак на киль	Знак на фюзеляж
					
Польща			Словаччина		
					немає
Угорщина			Румунія		
					
Чехія			Білорусь		
					
Молдова			Німеччина		
					
Туреччина			Сербія		
					